

بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (۲۹): حوزه ایثارگران

لله الحمد لله الرحمن الرحيم

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

دوره دوازدهم - سال اول

ثبت: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۲۰۴۵۴

کد موضوعی: ۲۱۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۱۲/۳

عنوان گزارش:

بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (۲۹):
حوزه ایثارگران

نوع گزارش: طرح/ لایحه راهبردی نظارتی

نام دفتر:

مطالعات اجتماعی (گروه رفاه و تأمین اجتماعی)

تهیه و تدوین:

ایمان شعبان‌زاده (گروه رفاه و تأمین اجتماعی)

اظهار نظر کنندگان:

سینا عصاره‌نژاد دزفولی (دفتر مطالعات فرهنگی)، امین پاک‌نژاد (دفتر
مطالعات حقوقی)

مدیر مطالعه:

مونا خورشیدی

ناظران علمی:

محمد رضا مالکی، هادی افراسیابی

ویراستار ادبی:

اکرم وحدانی‌فر

طراح گرافیک:

محمد دهقانی شهبازی

واژه‌های کلیدی:

۱. بودجه‌ریزی

۲. ایثارگران

۳. لایحه بودجه ۱۴۰۴

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۳/۱۱/۱

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۹
۲. بررسی آماری جامعه ایثارگری.....	۱۰
۳. مروری بر احکام برنامه هفتم و بخش اول لایحه بودجه در حوزه ایثارگری.....	۱۲
۴. بررسی اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران.....	۱۸
۵. بررسی اعتبارات ردیفهای متفرقه.....	۲۱
۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادها.....	۲۲
منابع و مأخذ.....	۲۶

فهرست جداول

جدول ۱. تعداد ایثارگران به تفکیک شهدا، جانبازان و آزادگان.....	۱۰
جدول ۲. تعداد جانبازان بالای ۲۵ درصد و زیر ۲۵ درصد.....	۱۱
جدول ۳. آمار خانواده شهدا به تفکیک درصد از کل.....	۱۱
جدول ۴. آمار خانواده جانبازان به تفکیک درصد از کل.....	۱۱
جدول ۵. آمار خانواده آزادگان به تفکیک درصد از کل.....	۱۲
جدول ۶. احکام مرتبط با حوزه ایثارگری در قانون برنامه هفتم پیشرفت.....	۱۳
جدول ۷. احکام مرتبط با حوزه ایثارگری در بخش اول قانون بودجه سال ۱۴۰۴.....	۱۵
جدول ۸. بررسی اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در قوانین بودجه سنواتی از سال ۱۳۹۳ تا لایحه بودجه ۱۴۰۴ (.....)	۱۸
جدول ۹. مقایسه اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴.....	۱۹
جدول ۱۰. مقایسه اعتبارات ردیفهای متفرقه مربوط به بنیاد شهید و امور ایثارگران در بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴.....	۲۲

فهرست اشکال

شکل ۱. نمودار سهم برنامه‌های مختلف بنیاد شهید و امور ایثارگران و رشد آنها در لایحه بودجه ۱۴۰۴ نسبت به بودجه مصوب سال ۱۴۰۳.....	۲۰
شکل ۲. نمودار سهم برنامه‌های مختلف از اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ به تفکیک کدهای ارائه شده در جدول ۱/۶ لایحه بودجه سال ۱۴۰۴.....	۲۱

بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (۲۹): حوزه ایثارگران

چکیده

بنیاد شهید و امور ایثارگران، اصلی‌ترین متولی ارائه خدمات اجتماعی به اقشار مختلف جامعه ایثارگری است. اعتبار پیش‌بینی شده برای بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ حدود ۱۲۲ هزار میلیارد تومان است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ۳۴ درصد رشد داشته است. این اعتبار در قالب هشت برنامه پیش‌بینی شده است و برنامه «خدمات حمایتی» بیشترین سهم را از کل اعتبارات این دستگاه به خود اختصاص داده است. در بخش ردیف‌های متفرقه نیز اعتبارات این دستگاه در قالب سه برنامه پیش‌بینی شده و نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، دو هزار میلیارد تومان (و در مجموع ۵۰ درصد) رشد داشته است. گزارش حاضر به بررسی اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ خواهد پرداخت و تلاش خواهد کرد تا پس از ارائه تصویری آماری از جامعه گسترده ایثارگری کشور، بر احکام اختصاص‌یافته به این حوزه در قانون برنامه هفتم پیشرفت و بخش اول لایحه بودجه ۱۴۰۴ مروجی داشته باشد و در ادامه، بخش دوم لایحه بودجه ۱۴۰۴ در حوزه ایثارگری و به‌طور ویژه اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران بررسی خواهد شد. در انتها نیز پیشنهادهایی برای تقویت احکام بخش دوم لایحه بودجه ارائه خواهد شد.

مسئله اصلی

یکی از مهم ترین مصادیق تکریم فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه ایرانی، تکریم و صیانت از جامعه گسترده ایثارگران و خانواده‌های معظم آنان در قالب ارائه خدمات متنوع شهروندی در ساحت‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی است. یکی از مهم ترین قوانینی، که در پرتو آن هر ساله اعتبارات مربوط به ارائه خدمات به این قشر معزز پیش بینی می‌شود، قوانین بودجه سنواتی است. اهم اعتبارات اختصاص یافته به جامعه ایثارگری در قالب اعتباراتی است که به بنیاد شهید و امور ایثارگران، به‌عنوان اصلی ترین متولی ارائه خدمات اجتماعی به ایثارگران، اختصاص می‌یابد. اعتبار پیش بینی شده برای بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ حدود ۱۲۲ هزار میلیارد تومان است که حدود ۱۲۱ هزار میلیارد تومان را اعتبارات هزینه‌ای و هزار میلیارد تومان را اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تشکیل می‌دهند که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ۳۴ درصد رشد داشته است. رشد پیش بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کمی بیشتر از متوسط رشد اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در یک دهه گذشته (۳۲ درصد) است. این اعتبار در قالب هشت برنامه پیش بینی شده است و برنامه «خدمات حمایتی» همچون سنوات گذشته بیشترین سهم از کل اعتبارات این دستگاه را شامل می‌شود. در بخش ردیف‌های متفرقه نیز اعتبارات این دستگاه در قالب سه برنامه پیش بینی شده و نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، دو هزار میلیارد تومان (و در مجموع ۵۰ درصد) رشد داشته است.

نقاط قوت و ضعف طرح

■ از جمله نقاط قوت لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ در حوزه ایثارگران، توجه ویژه به گروه‌های قابل بازتوانی (همچون دانش آموزان و دانشجویان) و رشد قابل توجه اعتبار این بخش با هدف توانمندسازی این قشر و خروج از چرخه حمایت مستقیم توسط بنیاد شهید است. بر این اساس، بیشترین رشد را در میان برنامه‌های دستگاه، برنامه «توانمندسازی دانشجویان و دانش آموزان ایثارگر» با رشدی حدود ۱۰۷ درصدی، به خود اختصاص داده

و از ۵۷۶ میلیارد تومان به ۱۱۹۴ میلیارد تومان افزایش یافته است. این مسئله گویای توجه سیاستگذار به لزوم خارج کردن اقشار مستعد از چرخه حمایت اجتماعی مستقیم و ایجاد امکان برای مستعدسازی اقشار جوان جامعه هدف به سمت توانمندسازی است.

■ یکی از چالش‌های دیرینه نظام بودجه‌ریزی در حوزه ایثارگری، وجود نداشتن ارتباط متناظر میان برنامه‌های تعریف شده ذیل بنیاد شهید و امور ایثارگران و اسناد بالادستی این حوزه، به‌ویژه **قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران**، است. در ماده (۷۳) قانون مذکور اشاره شده است: «منابع مالی مورد نیاز (برای اجرای احکام هر فصل از قانون) با حفظ سهم سایر منابع بنیاد، در قالب مفاد لوایح بودجه سنواتی پیش‌بینی خواهد شد». اما با وجود این، طی بیش از یک دهه گذشته، هیچ‌گاه احکام بودجه و برنامه‌های پیش‌بینی شده ذیل بنیاد شهید و امور ایثارگران، پیوند متناظری با فصول **قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران** نداشته است و عموماً ذیل عناوین کلی و فراگیر تعریف شده‌اند. حتی در تبصره «۲» ماده (۷۳) قانون فوق، راه‌حل برطرف‌سازی این نقیصه نیز پیش‌بینی شده بود و قانونگذار را مکلف کرده است که: «به‌منظور شفاف‌سازی منابع مالی اختصاص‌یافته برای خدمات‌رسانی به ایثارگران، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور مکلف است نسبت به ایجاد فصل رفاه و تأمین اجتماعی ایثارگران و برنامه‌های ذیل آن متناسب با عناوین فصول این قانون در لوایح بودجه سنواتی اقدام نماید». باین‌حال، این اقدام نیز تاکنون صورت نپذیرفته است. یکی از چالش‌های اصلی این عدم پیوند میان توزیع اعتبارات در قوانین بودجه با احکام اسناد بالادستی، تحقق نیافتن مطالبات قانونی جامعه ایثارگری به‌علت عدم تأمین منابع مالی در سال‌های اخیر است. مسئله تأمین و واردات خودروی ایثارگران، موضوع ماده (۴۵) **قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران**، نمونه کوچکی از احکامی است که به‌دلیل عدم تأمین منابع مالی در طی سال‌های اخیر، همواره با نقص در اجرا همراه بوده است. درحالی‌که پیش‌بینی منظم و مستمر اعتبارات مربوط به احکام و تکالیف جاری این حوزه در قوانین سنواتی می‌تواند برطرف‌کننده این چالش‌ها باشد.

■ در بررسی توزیع اعتبارات برنامه‌های مختلف ذیل این دستگاه، آنچه مشاهده می‌شود، سهم پایین اعتبارات حوزه توان‌بخشی است؛ به‌گونه‌ای که فقط حدود یک درصد از کل بودجه این دستگاه صرف این برنامه می‌شود. به نظر می‌رسد آنچه در توزیع اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در سال‌های اخیر مغفول مانده است، توجه به مختصات اجتماعی

خاص جامعه ایثارگری کشور است. باید در نظر داشت که وضعیت جمعیت شناختی این جامعه با میانگین جامعه ایرانی متفاوت است. در قشر ایثارگر، ما با جامعه‌ای کوچک‌شونده (به لحاظ جمعیتی) و سال خورده‌تر (به لحاظ میانگین سنی) و آسیب‌پذیرتر (به لحاظ نرخ امید به زندگی) روبه‌رو هستیم. قشر ایثارگر جامعه‌ای کوچک‌شونده روبه سالمندی است و تصمیم‌سازی پیرامون ارائه خدمات اجتماعی به این قشر نیز باید با نیازسنجی متناسب با نظام مسائل این جامعه صورت پذیرد. اما با وجود این، در سال‌های اخیر، همواره بخش «خدمات حمایتی» بیشترین سهم را از اعتبارات دستگاه به خود اختصاص داده است. در حالی که پیش‌بینی می‌شود با افزایش سن جامعه ایثارگری و رشد پدیده سالمندی در میان این قشر، نیاز به دریافت خدمات توان‌بخشی و بازتوانی افزایش یابد و این ضرورت باید خود را در قالب افزایش بودجه بخش «توان‌بخشی»، که ارتباط مستقیم با بازتوانی جامعه روبه سالمندی اقسار ایثارگر دارد، نشان دهد.

پیشنهاد‌های مرکز پژوهش‌ها

- افزایش اعتبار برنامه «خدمات حمایت توان‌بخشی ایثارگران» از محل افزایش سهم این برنامه در توزیع اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران.
- بازتعریف برنامه‌های تعریف شده ذیل بنیاد شهید و امور ایثارگران متناظر با فصول شش‌گانه اجرایی (فصل دوم تا هفتم) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران.

۱. مقدمه

صیانت از آرمان شهدا و تکریم فرهنگ ایثار و شهادت، از جمله مهم‌ترین زیربناهای تقویت نظام اسلامی و تحکیم قوای اخلاقی و انسانی در جامعه ایرانی است. یکی از مهم‌ترین مصادیق تحقق این رسالت در نظام حکمرانی جمهوری اسلامی ایران، صیانت از جامعه ایثارگران و خانواده‌های معظم آنان در قالب ارائه خدمات متنوع شهروندی در ساحت‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی است. بدین منظور و برای تعیین چارچوب ارائه خدمات به این قشر معزز، قوانین و مقررات متنوعی در کشور وضع شده که یکی از مهم‌ترین آنها قوانین بودجه سنواتی است که دولت در قالب آن هر ساله باید اعتبارات لازم را برای ارائه خدمات اجتماعی به جامعه ایثارگری پیش‌بینی و تعیین کند. اهم

اعتبارات اختصاص یافته به جامعه ایثارگری در قالب اعتباراتی است که به بنیاد شهید و امور ایثارگران، به عنوان اصلی ترین متولی ارائه خدمات اجتماعی به ایثارگران، اختصاص می یابد. بدین منظور، گزارش حاضر به بررسی اعتبارات این دستگاه در لایحه بودجه ۱۴۰۴ خواهد پرداخت و خواهد کوشید تا پس از ارائه آماری از جامعه گسترده ایثارگری، بر احکام اختصاص یافته به حوزه ایثارگری در **قانون برنامه هفتم پیشرفت** و بخش اول لایحه بودجه ۱۴۰۴، مروری داشته باشد و در ادامه، بخش دوم لایحه بودجه ۱۴۰۴ در حوزه ایثارگری و به طور ویژه اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران بررسی خواهد شد. در انتها نیز پیشنهادهایی برای تقویت احکام بخش دوم لایحه بودجه ارائه خواهد شد.

۲. بررسی آماری جامعه ایثارگری

برای درک گستردگی جامعه ایثارگری و لزوم سیاستگذاری متناسب با جمعیت این قشر، اطلاع از آمار دقیق تعداد جانبازان، ایثارگران و خانواده های معزز آنان می تواند کمک کننده باشد. در جداول ذیل آمار ایثارگران مشمول قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران^۱، به تفکیک شهدا، جانبازان، آزادگان و خانواده های تحت تکفل ایثارگران، ارائه می شود.

۲-۱. تعداد ایثارگران

جدول ۱. تعداد ایثارگران به تفکیک شهدا، جانبازان و آزادگان [۱]

ردیف	عنوان	تعداد (نفر)	درصد از کل	تعداد ایثارگران در قید حیات (به نفر)
۱	شهید	۲۲۸,۵۰۲	۲۵,۶٪	-
۲	جانباز	۶۱۹,۰۳۸	۶۹,۵٪	۵۳۸,۲۴۴
۳	آزاده	۴۳,۴۲۹	۴,۹٪	۳۸,۳۵۵
	جمع	۸۹۰,۹۶۹	۱۰۰٪	-

۱. این آمار شامل رزمندگان معزز نمی شود.

۲-۲. تعداد جانبازان به تفکیک درصد مؤثر در ارائه خدمات

جدول ۲. تعداد جانبازان بالای ۲۵ درصد و زیر ۲۵ درصد [۱]

درصد از کل	تعداد (به نفر)	درصد جانبازی	عنوان	ردیف
٪۵۹	۳۶۳,۹۷۵	زیر ۲۵٪	جانباز	۱
٪۴۱	۲۵۵,۰۶۳	۲۵٪ و بالاتر		
٪۱۰۰	۶۱۹,۰۳۸		جمع	

۲-۳. آمار خانواده (در قید حیات) شهدا

جدول ۳. آمار خانواده شهدا به تفکیک درصد از کل [۱]

درصد از کل	تعداد (به نفر)	نسبت با شهید	ردیف
٪۸,۶	۳۰,۰۱۷	پدر	۱
٪۲۳	۷۹,۹۵۶	مادر	۲
٪۱۷,۵	۶۱,۱۳۵	همسر	۳
٪۲۶	۹۰,۱۹۹	فرزند پسر	۴
٪۲۵	۸۸,۸۲۲	فرزند دختر	۵
٪۱۰۰	۳۵۰,۱۲۹	جمع	

۲-۴. آمار خانواده (در قید حیات) جانبازان

جدول ۴. آمار خانواده جانبازان به تفکیک درصد از کل [۱]

درصد از کل	تعداد (به نفر)	نسبت با جانباز	ردیف
٪۰,۵	۱۳,۰۰۹	پدر	۱
٪۱,۴	۳۲,۹۶۲	مادر	۲
٪۲۳,۷	۵۶۰,۱۰۹	همسر	۳
٪۳۸,۴	۹۰۸,۶۸۰	فرزند پسر	۴
٪۳۶	۸۴۹,۲۵۶	فرزند دختر	۵
٪۱۰۰	۲,۳۶۴,۰۱۶	جمع	

۵-۲. آمار خانواده‌های (در قید حیات) آزادگان^۱

جدول ۵. آمار خانواده آزادگان به تفکیک درصد از کل [۱]

درصد از کل	تعداد (به نفر)	نسبت با آزاده	ردیف
۰,۶٪	۹۶۳	پدر	۱
۱,۷٪	۲,۸۲۳	مادر	۲
۲۵٪	۴۱,۲۵۹	همسر	۳
۳۷٪	۶۰,۵۲۴	فرزند پسر	۴
۳۵,۷٪	۵۸,۵۵۱	فرزند دختر	۵
۱۰۰٪	۱۶۴,۱۲۰	جمع	

۳. مروری بر احکام برنامه هفتم و بخش اول لایحه بودجه در حوزه ایثارگری

با توجه به ضرورت تناظر و هم‌راستایی اعتبارات تخصیص یافته با احکام برنامه توسعه و تبصره‌های بودجه، لذا در این بخش احکام برنامه هفتم پیشرفت و احکام بخش اول لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ - که مصوب شده و به صورت قانون درآمده است - مرتبط با حوزه ایثارگران ارائه شده است.

۱. با توجه به اینکه اکثر آزادگان، جانباز هم هستند، بنابراین آمار خانواده‌های آزادگان در آمار خانواده‌های جانبازان نیز لحاظ شده است.

جدول ۶. احکام مرتبط با حوزه ایثارگری در قانون برنامه هفتم پیشرفت [۲]

ارجاع حکم	متن حکم
جزء «۱» بند «الف» ماده (۶)	<p>به منظور توسعه اشتغال، به ویژه اشتغال‌های حاصل از ایجاد کسب‌وکارهای خرد خانگی (تا دو نفر شاغل)، کارگاه‌های خرد (تا هفت نفر شاغل) و کارگاه‌های کوچک (تا بیست نفر شاغل) با اولویت استقرار در مناطق محروم و روستایی از سال اول برنامه اقدامات زیر انجام می‌گیرد:</p> <p>۱. نسبت به تهیه برنامه کمی سالانه به تفکیک سهمیه وزارخانه‌های جهاد کشاورزی، صنعت، معدن و تجارت، میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، آموزش و پرورش، ارتباطات و فناوری اطلاعات، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، فرهنگ و ارشاد اسلامی و معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری، بنیاد شهید و امور ایثارگران، کمیته مداد امام خمینی (ره)، سازمان بهزیستی کشور، سازمان بسیج سازندگی، سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمین و تربیتی کشور و همچنین مؤسسات، نهادها و شرکت‌های ارائه دهنده خدمات توسعه کسب‌وکار با توزیع استانی برای اشتغال‌زایی از محل ایجاد و توسعه کسب‌وکارها اقدام نماید.</p>
جزء «۳» تبصره «۳» بند «ز» ماده (۴۸)	<p>برقراری مستمری بازنشستگان برای کلیه بیمه شدگان صندوق‌های بازنشستگی (اعم از کشوری، لشکری، تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌های بازنشستگی دستگاه‌ها، نهادها و بانک‌ها) بر مبنای میانگین دو سال آخر خدمت منتهی به بازنشستگی دریافتی که دارای کشور بازنشستگی با اعمال ضریب حقوق سال بازنشستگی است، می‌باشد. تبصره ۱. موارد زیر در صورت مزایای بیشتر از این ماده باید اعمال شود: ۳. ایثارگرانی که مشمول قوانین و مقررات خاص خود می‌باشند.</p>
تبصره «۳» بند «۵» ماده (۲۹)	<p>به منظور کاهش ناترازی صندوق‌های بازنشستگی و تقویت توان صندوق‌ها در انجام تکالیف محول شده از ابتدای سال اول اجرای برنامه: ۵. بیمه‌پردازان که مطابق قوانین کمتر از ۱۵ سال تمام سابقه بیمه‌پردازی دارند به سنوات الزامی بیمه‌پردازی آنان برای بازنشستگی پنج سال اضافه می‌گردد. تبصره ۳. ایثارگران، معلولان و شاغلان در مشاغل سخت و زیان‌آور مشمول قوانین خاص خود هستند.</p>
جزء «۱» بند «ت» ماده (۳۱)	<p>با توجه به شأن و منزلت خانواده معظم شهدا و ایثارگران و ضرورت توسعه خدمات‌رسانی به ایشان، دولت مکلف است از طریق مراجع ذی‌ربط و با هدف تقویت عدالت و حمایت هدفمند، ارتقای اثربخشی و افزایش رضایت‌مندی جامعه هدف در ارائه خدمات، اقدام قانونی لازم را جهت اصلاح و جمع‌کلیه قوانین و مقررات موجود در حوزه خدمات‌رسانی به ایثارگران از جمله قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران مصوب ۱۳۸۶/۴/۳، قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جنباز از کار افتاده و مفقودالثر انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی مصوب ۱۳۷۶/۲/۳۰، قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ تا پایان سال اول برنامه با رعایت ترتیبات قانونی به عمل آورد.</p>

متن حکم	ارجاع حکم
<p>۲. مواد (۸۶) تا (۹۱) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با رعایت موارد ذیل تنفیذ می‌گردد: ۱۲. حکم مربوط به سقف خالص پرداختی حقوق و مزایای مستمر و غیرمستمر و سایر پرداختی‌ها از هر محل و تحت هر عنوان شامل معافیت بیمه بازنشستگی و معافیت مالیاتی موضوع مواد (۳۷) و (۵۶) قانون «جامع خدمات رسانی به ایثارگران»، شامل ایثارگران نمی‌شود. ۲۲. مزایا و امتیازات قوانین ایثارگران در طول اجرای برنامه به جانبازان و شهدای مدافع حرم و همچنین جانبازان و شهدای امنیت تسری می‌یابد.</p>	<p>جزء «۲» و جزء «۱-۲» و «۲-۲» بند «ت» ماده (۳۱)</p>
<p>دولت مکلف است با رعایت موازین شرعی از طریق بنیاد شهید و امور ایثارگران، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس و شهرداری‌های سراسر کشور نسبت به حفظ و ترویج آثار، ارزش‌ها، حماسه‌ها و تجارب انقلاب اسلامی و دفاع مقدس با ایجاد، توسعه و نگهداری موزه‌ها، یادمان‌ها، نمادها و نشانه‌های جهاد، مقاومت و ایثار و پاسداشت قداست و منزلت والای شهیدان و ساماندهی و نگهداری مناسب آنها به‌صورت مراکز فرهنگی و نوسازی و مرمت گلزارهای شهدای سراسر کشور با هماهنگی خانواده معظم شهدا موضوع بند «ز» ماده (۱) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران مصوب ۱۳۹۱/۱۰/۲ و با رعایت حقوق اشخاص ذی‌حق اقدام نماید. وزارتخانه‌های نیرو، نفت، راه و شهرسازی و کشور مکلف‌اند حسب مورد نسبت به تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز شامل آب، برق، گاز و جاده دسترسی، از منابع داخلی خود در سقف لوايح بودجه سنواتی اقدام نمایند.</p>	<p>بند «ج» ماده (۷۵)</p>

در ادامه، احکام بخش اول قانون بودجه سال ۱۴۰۴ در حوزه ایثارگری و احکام مرتبط با بنیاد شهید و امور ایثارگران بررسی شده است.

جدول ۷. احکام مرتبط با حوزه ایثارگری در بخش اول قانون بودجه سال ۱۴۰۴ [۳]

ارجاع حکم	متن حکم
بند «ل» تبصره «۱»	واردات خودرو آمبولانس به تعداد (۳۵۰۰) دستگاه در صورت عدم امکان تأمین از محل تولید داخل توسط سازمان فوریت‌های پیش‌بیمارستانی اورژانس کشور، جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران، بنیاد شهید و امور ایثارگران و دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کشور و خیرین بیمارستان‌ساز، با مجوز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همچنین آمبولانس‌های فوریت‌های اجتماعی توسط سازمان بهزیستی کشور مشروط به استفاده از آن در راستای مأموریت دستگاه‌های مذکور، در سال ۱۴۰۴، از پرداخت حقوق گمرکی و سود بازرگانی معاف است. خودروهای مذکور صرفاً جهت استفاده سازمان و نهاد واردکننده و بیمارستان‌های خیرساز با تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بوده و فروش آن تا ۱۰ سال ممنوع است و از پرداخت کلیه عوارض شماره‌گذاری معاف می‌گردد.
بند «خ» تبصره «۲»	دولت و دستگاه‌های موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مجازند نسبت به اختصاص مبلغ یازده میلیارد (۱۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) یورو برای واردات صرفاً دارو و مواد اولیه آن، ملزومات مصرفی پزشکی، انواع خاصی از شیرخشک اطفال و مواد اولیه آن (که به تشخیص وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری تولید داخلی برای این اقلام وجود نداشته و یا تولید آن، کفاف مصرف داخلی را نمی‌دهد) و کالاهای اساسی کشاورزی با اعلام سازمان برنامه و بودجه کشور با نرخ ترجیحی واحد، اقدام کنند. از مبلغ فوق حداقل سی میلیون (۳۰.۰۰۰.۰۰۰) یورو بابت دارو و تجهیزات پزشکی مصرفی و صندلی چرخ‌دار (ویلچر) مورد نیاز ایثارگران اختصاص می‌یابد.
بند «ب» تبصره «۶»	وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است با معرفی بنیاد شهید و امور ایثارگران به جانبازان پنجاه درصد (۵۰٪) و بالاتر که در سنوات گذشته از تسهیلات موضوع ماده (۴۵) قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران مصوب ۱۳۸۶/۴/۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی استفاده ننموده‌اند، مجوز واردات یک دستگاه خودرو متناسب با وضعیت جانبازی ایثارگر با رعایت قوانین و مقررات ارائه نماید. در خصوص سایر مشمولان قانون مذکور از محل تسهیلات قرض الحسنه این بند برای خرید خودروی داخلی اقدام می‌گردد. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت با همکاری بنیاد شهید و امور ایثارگران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی حداکثر ظرف دو ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد و گزارش عملکرد این بند توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت هر سه ماه یک بار به کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات و صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی ارسال می‌شود.

متن حکم	ارجاع حکم
<p>صد درصد (۱۰۰٪) وجوه اداره شده پرداختی از محل بازپرداخت وام‌های شهریه دانشجویی از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۴۰۳ به خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود. وجوه مذکور تا سقف پنج هزار میلیارد (۵۰۰۰۰.۰۰۰۰.۰۰۰) ریال به صندوق‌های رفاه دانشجویان به‌عنوان کمک، جهت افزایش منابع مالی صندوق‌های مزبور اختصاص می‌یابد تا مطابق اساسنامه مصوب، برای پرداخت وام شهریه به دانشجویان دانشگاه‌های دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی و جهاد دانشگاهی بر اساس سرانه دانشجویی و سایر پرداخت‌های رفاهی دانشجویی و مازاد هزینه تحصیلی دانشجویان تحت پوشش کمیته امداد امام‌خمينی(ره) و سازمان بهزیستی کشور و ایثارگران و فرزندان آنها، دانشجویان نخبه مورد تأیید بنیاد ملی نخبگان و افرادی که تحت پوشش هیچ نهادی نیستند به تشخیص کمیته امداد امام‌خمينی(ره) و سازمان بهزیستی کشور و بنیاد شهید و امور ایثارگران به مصرف برسد. اقساط وام‌های مددجویان کمیته امداد امام‌خمينی(ره) و سازمان بهزیستی کشور پس از فراغت از تحصیل و با اشتغال به کار آنان پرداخت خواهد شد.</p>	<p>بند «ب» تبصره «۸»</p>
<p>بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان بهزیستی کشور و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح مکلف‌اند در سقف اعتبارات مصوب مربوط به جانبازان و آزادگان مسر غیرحالت اشتغال فاقد شغل و درآمد که بر اساس قوانین نیروهای مسلح مشمول دریافت حقوق وظیفه نمی‌باشند، افراد تحت تکفل قانونی جانبازان متوفی فاقد شغل و درآمد بدون آزمون وسیع، رزمندگان مسر فاقد شغل و درآمد براساس تشخیص وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و معلولان شدید و خیلی شدید فاقد شغل و درآمد، با انجام آزمون وسیع توسط سازمان بهزیستی کشور، کمک‌معیشت ماهانه که میزان آن در چارچوب قوانین و مطابق آیین نامه اجرایی مصوب هیئت‌وزیران تعیین می‌شود، پرداخت نمایند. کمک‌معیشت ماهانه رزمندگان مسر فاقد شغل و درآمد، حداقل هفتاد و پنج درصد (۷۵٪) حداقل حقوق مذکور در جزء «۳» بند «ب» این تبصره است.</p>	<p>جزء «۲» بند «پ» تبصره «۱۲»</p>
<p>مستمری والدین شهدا به میزان بیست درصد (۲۰٪) افزایش می‌یابد.</p>	<p>جزء «۳» بند «پ» تبصره «۱۲»</p>
<p>کارانه گروه پزشکی، فوق‌العاده خاص پزشکان شاغل در سازمان پزشکی قانونی کشور، حق‌التحقیق، حق‌اشعه پرتوکاران سازمان انرژی اتمی ایران، بیمه درمان، عیدی پایان سال و همچنین بیمه بازنشستگی ایثارگران و معافیت مالیاتی موضوع مواد (۳۷) و (۵۶) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران از حکم تبصره «۱۲» مستثناست.</p>	<p>جزء «۲» بند «ت» تبصره «۱۲»</p>

متن حکم	ارجاع حکم
<p>بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است مطابق با قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران، قانون حمایت از حقوق معلولان، قانون جهش تولید دانش‌بنیان، ماده (۷۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) موضوع پرداخت تسهیلات به ستاد مردمی رسیدگی به امور دیه و کمک به زندانیان نیازمند، افزایش مهارت‌های شغلی زنان موضوع ماده (۷۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت، حداقل دو هزار و هفتصد هزار میلیارد (۲.۷۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال به قرض‌الحسنه ازدواج، فرزندآوری و ودیعه یا خرید یا ساخت مسکن و دیگر موارد ذکرشده در قوانین فوق اختصاص دهد. اولویت با تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج، فرزندآوری و ودیعه یا خرید یا ساخت مسکن است. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است تا پایان فروردین‌ماه ۱۴۰۴، سقف کلی تسهیلات قرض‌الحسنه، سهم هریک از بانکها در پرداخت این تسهیلات متناسب با سهم از سپرده‌های قرض‌الحسنه اعم از جاری و پس‌انداز و سهمیه هر یک از تکالیف قانونی به‌صورت سرجمع و شرایط مشمولین را ابلغ نماید. مبلغ انفرادی تسهیلات قرض‌الحسنه فرزندآوری نسبت به مبالغ مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ده درصد (۱۰٪) افزایش می‌یابد و برای مصارف دیگر اعم از ازدواج، تأمین مسکن مشمولان ماده (۳ مکرر) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران، تأمین مسکن افراد تحت پوشش کمیته امداد امام‌خمينی(ره)، سازمان بهزیستی کشور، خانواده شهدا، جانبازان و رزمندگان معسر، ستاد مردمی رسیدگی به امور دیه و کمک به زندانیان نیازمند، معادل مبالغ مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ تعیین می‌شوند. تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج و فرزندآوری، از حکم موضوع ماده (۱۰) قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب ۱۳۶۳/۷/۲۹ مستثنا است. مسئولیت حُسن اجرای این بند بر عهده بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مؤسسات اعتباری و تمام مدیران و کارکنان ذی‌ربط می‌باشد. پس از اعتبارسنجی متقاضیان تسهیلات قرض‌الحسنه در صورت عدم تکافوی اعتبار آنها، مؤسسات اعتباری موظف‌اند بر اساس ماده (۷) قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها از جمله با توثیق حساب بارانه یا سهام عدالت متقاضیان یا بستگان درجه اول از طبقه اول آنها یا تنها دریافت یک فقره سفته و یک نفر ضامن نسبت به پرداخت تسهیلات اقدام نمایند. مبلغ پنجاه هزار میلیارد (۵۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال از منابع صدر این تبصره با معرفی کمیته امداد امام‌خمينی(ره)، سازمان بهزیستی کل کشور، ستاد کل نیروهای مسلح و سازمان بسیج سازندگی جهت تأمین هزینه کالای ایرانی و لوازم خانگی زوج‌هایی که از تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج یا فرزندآوری استفاده نکرده‌اند به نهادهای مذکور اختصاص می‌یابد. در صورتی که تا پایان آبان سال ۱۴۰۴ این جز، عملکرد نداشته باشد، منابع آن صرف پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج یا فرزندآوری می‌گردد.</p>	<p>بند «ث» تبصره «۱۵»</p>

۴. بررسی اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران

در جدول ذیل اعتبارات پیش‌بینی شده برای بنیاد شهید و امور ایثارگران در قوانین بودجه سنواتی در دهه گذشته ارائه شده است. بررسی رشد بودجه این دستگاه طی دهه اخیر نشان می‌دهد که متوسط رشد اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در هر سال (نسبت به سال قبل خود) حدود ۳۲ درصد بوده است.

جدول ۸. بررسی اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در قوانین بودجه سنواتی از سال ۱۳۹۳ تا لایحه بودجه ۱۴۰۴ (اعداد به هزار میلیارد تومان)

سال	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	لایحه بودجه سال ۱۴۰۴
بودجه	۶/۸	۸/۳	۹/۳	۱۰/۹	۱۱/۸	۱۳/۹	۱۶/۱	۳۲/۵	۵۲/۱	۷۲/۵	۹۱/۳	۱۲۲/۳
درصد رشد نسبت به سال قبل	-	۲۲	۱۲	۱۷/۲	۸/۳	۱۷/۸	۱۵/۸	۱۰۱/۹	۶۰/۴	۳۹/۱	۲۶	۳۴

اعتبار پیش‌بینی شده برای بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ حدود ۱۲۲ هزار میلیارد تومان است که حدود ۱۲۱ هزار میلیارد تومان را اعتبارات هزینه‌ای و هزار میلیارد تومان را اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تشکیل می‌دهند. همان‌طور که در جدول (۸) نمایش داده شده است، کل اعتبار پیش‌بینی شده برای بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ۳۴ درصد رشد داشته است.

اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ در قالب «هشت برنامه» هزینه خواهد شد و برنامه «خدمات حمایت اجتماعی ایثارگران»، که مربوط به حقوق و مستمری والدین و فرزندان شهدا و جانبازان حالت اشتغال است، با اختصاص حدود ۹۱ هزار میلیارد تومان، همچون سال ۱۴۰۳، بیشترین اعتبار را (حدود ۷۵ درصد از کل بودجه دستگاه) به خود اختصاص داده است. بررسی سایر برنامه‌ها نشان می‌دهد که تنها برنامه جدید اضافه شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، برنامه «سیاست‌گذاری و راهبری امور ایثارگران» است و بیشترین ضریب رشد را نیز در این میان، برنامه «توانمندسازی دانشجویان و دانش‌آموزان ایثارگر» به خود اختصاص داده است.

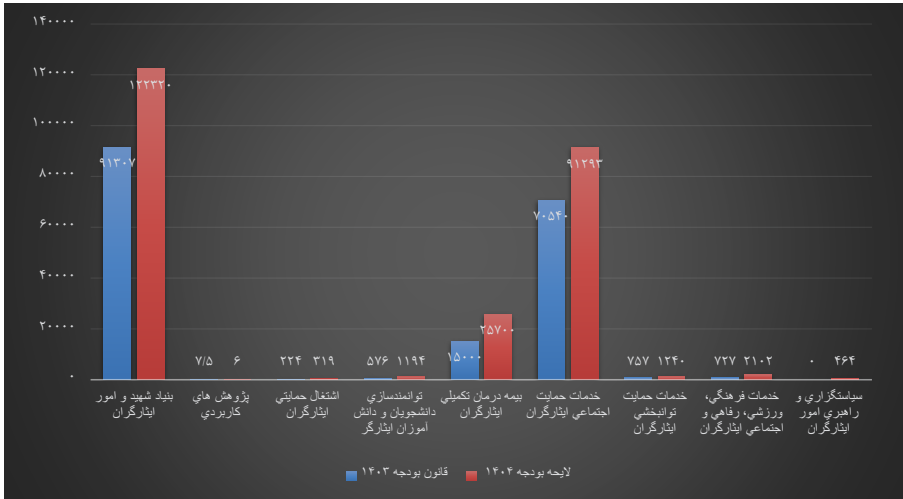
جدول ۹. مقایسه اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (اعداد به میلیون ریال) [۴]

شماره طبقه‌بندی	عنوان	مصوب ۱۴۰۳	لایحه بودجه ۱۴۰۴	درصد رشد
۱۳۱۶۰۰	بنیاد شهید و امور ایثارگران	۹۱۳,۰۷۰,۰۰۰	۱,۲۲۳,۲۰۰,۰۰۰	۳۴
۱۱۰-۰۲۴۷	پژوهش‌های کاربردی	۷۵,۰۰۰	۶۰,۰۰۰	-۲۰
۱۱۰-۰۲۴۸	اشتغال حمایتی ایثارگران	۲,۲۴۹,۰۰۰	۳,۱۹۵,۰۰۰	۴۲
۱۱۰-۰۲۴۹	توانمندسازی دانشجویان و دانش‌آموزان ایثارگر	۵,۷۶۵,۰۰۰	۱۱,۹۴۴,۰۰۰	۱۰۷
۱۰۸-۰۳۴۴	بیمه درمان تکمیلی ایثارگران	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۵۷,۰۰۰,۰۰۰	۷۱
۱۰۶-۰۳۶۰	خدمات حمایت اجتماعی ایثارگران	۷۰۵,۴۰۰,۰۰۰	۹۱۲,۹۳۶,۰۰۰	۲۹
۱۰۶-۰۳۶۵	خدمات حمایت توان‌بخشی ایثارگران	۷,۵۷۵,۸۰۱	۱۲,۴۰۰,۰۰۰	۶۴
۱۰۶-۰۳۶۷	خدمات فرهنگی، ورزشی، رفاهی و اجتماعی ایثارگران	۱۳,۴۷۰,۰۰۰	۲۱,۰۲۰,۰۰۰	۵۶
۱۴۸-۰۴۶۹	سیاست‌گذاری و راهبری امور ایثارگران	۰	۴,۶۴۵,۰۰۰	-

در شکل ذیل، سهم برنامه‌های مختلف ارائه شده ذیل بنیاد شهید و امور ایثارگران و رشد آنها در لایحه بودجه ۱۴۰۴ نسبت به بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ مقایسه شده است.

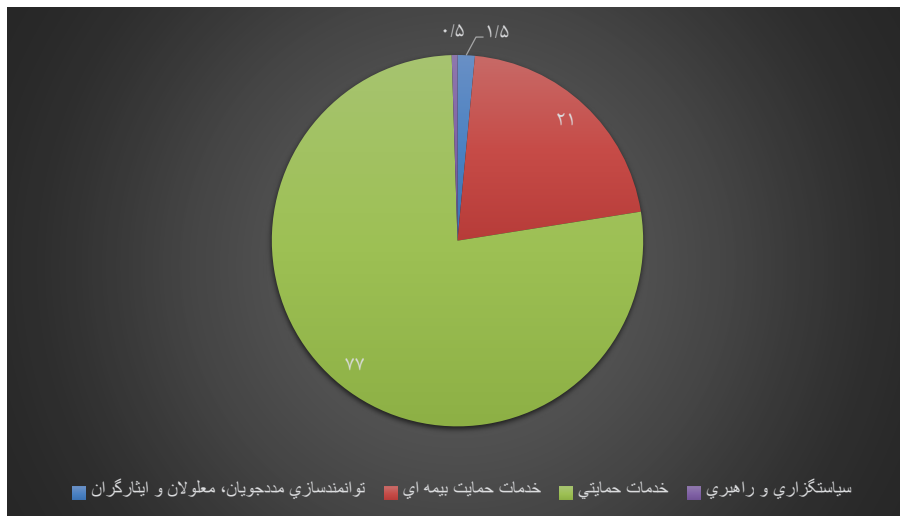

شکل ۱. نمودار سهم برنامه‌های مختلف بنیاد شهید و امور ایثارگران و رشد آنها در لایحه بودجه ۱۴۰۴ نسبت به بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ (اعداد به میلیون ریال) [۴]

در شکل ۲، سهم برنامه‌های مختلف در اعتبار در نظر گرفته شده برای بنیاد شهید و امور ایثارگران به تفکیک دسته‌بندی ارائه شده در جدول (۶/۱) لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، نمایش داده شده است. همان گونه که مشخص است، «خدمات حمایتی» همچون سنوات گذشته بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است. پس از این بخش، خدمات حمایت بیمه‌ای قرار می‌گیرد که صرف بیمه درمان تکمیلی ایثارگران می‌شود.

شکل ۲. نمودار سهم برنامه‌های مختلف از اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ به تفکیک کدهای ارائه شده در جدول ۶/۱ لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ [۴]

۵. بررسی اعتبارات ردیف‌های متفرقه

اعتبارات اختصاص یافته به بنیاد شهید و امور ایثارگران در قالب ردیف‌های متفرقه، نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳ دو تغییر داشته است. دو ردیف با موضوع «پرداخت بدهی بنیاد شهید به دانشگاه آزاد اسلامی بابت شهریه دانشجویی» و «بدهی بیمه تکمیلی درمان ایثارگران» به ردیف‌های متفرقه لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ اضافه شده و برای هر کدام هزار میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده است. «پاداش پایان خدمت ایثارگران» نیز برنامه‌ای است که همچون قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و با بودجه مشابه چهار هزار میلیارد تومانی در قالب ردیف‌های متفرقه به بنیاد شهید و امور ایثارگران اختصاص یافته است. در مجموع اعتبارات این دستگاه در بخش ردیف‌های متفرقه نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ۲ هزار میلیارد تومان (و در مجموع ۵۰ درصد) رشد داشته است.

جدول ۱۰. مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه مربوط به بنیاد شهید و امور ایثارگران در بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (اعداد به میلیون ریال) [۴]

ردیف	عنوان	قانون بودجه ۱۴۰۳	لایحه بودجه ۱۴۰۴	درصد رشد
۱	پاداش پایان خدمت ایثارگران	۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۰
۲	بابت بدهی بنیاد شهید به دانشگاه آزاد اسلامی بابت پرداخت شهریه دانشجویی	۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	-
۳	بابت بدهی بیمه تکمیلی درمان ایثارگران	۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	-
	جمع	۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۰

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ۳۴ درصد رشد داشته است. رشد پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کمی بیشتر از متوسط رشد اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در یک دهه گذشته (۳۲ درصد) است. این اعتبار در قالب هشت برنامه پیش‌بینی شده است و برنامه «خدمات حمایتی» همچون سنوات گذشته بیشترین سهم از کل اعتبارات این دستگاه را شامل می‌شود. در بخش ردیف‌های متفرقه نیز اعتبارات این دستگاه در قالب سه برنامه پیش‌بینی شده و نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، دو هزار میلیارد تومان (و در مجموع ۵۰ درصد) رشد داشته است.

بررسی نسبت اعتبارات پیش‌بینی شده برای بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ با احکام برنامه هفتم پیشرفت و بخش اول لایحه بودجه و بررسی نحوه توزیع این اعتبارات میان برنامه‌های مختلف، نشان می‌دهد که بخش دوم لایحه بودجه در ارتباط با حوزه ایثارگری واجد ضعف‌ها و قوت‌هایی است که عبارت‌اند از:

■ **توجه به توانمندسازی گروه‌های مورد حمایت:** یکی از نقاط قوت در توزیع اعتبارات پیش‌بینی شده برای بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ توجه ویژه به گروه‌های قابل بازتوانی (همچون دانش‌آموزان و دانشجویان) و رشد قابل توجه اعتبار این بخش به منظور توانمندسازی این اقشار و خروج از چرخه حمایت مستقیم توسط بنیاد شهید است. بر این اساس، بیشترین رشد را در میان برنامه‌های دستگاه، برنامه «توانمندسازی دانشجویان و دانش‌آموزان ایثارگر» با رشدی حدود ۱۰۷ درصدی به خود اختصاص داده است. این مسئله گویای توجه سیاستگذار به لزوم خارج کردن اقشار مستعد از چرخه حمایت اجتماعی مستقیم و ایجاد امکان برای مستعدسازی اقشار جوان جامعه هدف به سمت توانمندسازی است.

■ **نایب‌وندی میان اسناد بالادستی و احکام لایحه بودجه:** یکی از چالش‌های دیرینه نظام بودجه‌ریزی حوزه ایثارگری، عدم وجود ارتباط متناظر میان برنامه‌های تعریف‌شده ذیل بنیاد شهید و امور ایثارگران و اسناد بالادستی این حوزه، به‌ویژه قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران، است. در ماده (۷۳) قانون مذکور اشاره شده است که: «منابع مالی مورد نیاز (برای اجرای احکام هر فصل از قانون) با حفظ سهم سایر منابع بنیاد، در قالب مفاد لوایح بودجه سنواتی پیش‌بینی خواهد شد». اما با وجود این، در طی بیش از یک دهه گذشته، هیچ‌گاه احکام بودجه و برنامه‌های پیش‌بینی شده ذیل بنیاد شهید و امور ایثارگران، پیوند متناظر با فصول قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران نداشته است و عموماً ذیل عناوین کلی و فراگیر، تعریف شده‌اند. حتی در تبصره «۲» ماده (۷۳) قانون فوق، راه‌حل برطرف‌سازی این نقیصه نیز پیش‌بینی شده و قانونگذار را مکلف کرده است که: «به منظور شفاف‌سازی منابع مالی اختصاص یافته برای خدمات‌رسانی به ایثارگران، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور مکلف است نسبت به ایجاد فصل رفاه و تأمین اجتماعی ایثارگران و برنامه‌های ذیل آن متناسب با عناوین فصول این قانون در لوایح بودجه سنواتی اقدام نماید». با این حال، این اقدام نیز تاکنون صورت نپذیرفته است. یکی از چالش‌های اصلی این عدم پیوند میان توزیع اعتبارات در قوانین بودجه با احکام اسناد بالادستی، تحقق نیافتن مطالبات قانونی جامعه ایثارگری به دلیل عدم تأمین منابع مالی در طی سال‌های اخیر است. مسئله تأمین و واردات خودروی ایثارگران، موضوع ماده (۴۵) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران،^۱ نمونه کوچکی از احکامی است که به دلیل عدم تأمین

۱. ماده (۴۵): دولت مکلف است سالانه اعتبار و تسهیلات لازم را برای تهیه خودرو مناسب برای کلیه جانبازان پنجاه درصد (۵۰٪) و بالاتر و آن تعداد از جانبازان بیست و پنج درصد (۲۵٪) الی چهل و نه درصد (۴۹٪) که به تشخیص کمیسیون پزشکی بنیاد از نظر جسمی محدودیت حرکتی دارند، پیش‌بینی نماید.

منابع مالی در طی سال‌های اخیر، همواره با نقص در اجرا همراه بوده است. در حالی که پیش‌بینی منظم و مستمر اعتبارات مربوط به احکام و تکالیف جاری این حوزه در قوانین سنواتی می‌تواند رافع چالش‌های فوق باشد.

■ **بی‌توجهی به سالمندی پیش‌روی جامعه هدف:** در بررسی توزیع اعتبارات برنامه‌های مختلف ذیل این دستگاه، آنچه مشاهده می‌شود، سهم پایین اعتبارات حوزه توان‌بخشی است؛ به‌گونه‌ای که فقط حدود یک درصد از کل بودجه این دستگاه صرف این برنامه می‌شود. به نظر می‌رسد آنچه در توزیع اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران در سال‌های اخیر مغفول مانده است توجه به مختصات اجتماعی خاص جامعه ایثارگری کشور است. باید در نظر داشت که وضعیت جمعیت‌شناختی این جامعه با میانگین جامعه ایرانی متفاوت است. در قشر ایثارگر، ما با جامعه‌ای کوچک‌شونده (به‌لحاظ جمعیتی) و سالخورده‌تر (به‌لحاظ میانگین سنی) و آسیب‌پذیرتر (به‌لحاظ نرخ امید به زندگی) روبه‌رویم. کل «جامعه تحت پوشش» از ابتدای تأسیس بنیاد شهید و امور ایثارگران، ۳,۶۴۰,۴۸۹ نفر بوده است. جمعیت این قشر در سال ۱۴۰۰، ۵۸۵,۱۹۰ نفر (شامل تبعه اصلی و فرعی) بوده است؛ یعنی از تعداد کل جامعه تحت پوشش بنیاد، تعداد ۴۷۷,۳۱۹ نفر از آنان - معادل ۱۳,۲٪ - تا پایان سال ۱۴۰۰ فوت کرده‌اند. به‌لحاظ سنی، میانگین سنی جامعه تحت پوشش بنیاد در سال ۱۴۰۰ در مردان ۴۰,۷ سال و در زنان ۴۲,۱ سال بوده و میانگین سن به‌هنگام فوت در سال ۱۴۰۰ در میان مردان، ۶۹ سال و در زنان ۷۴ سال بوده است [۵]. این مختصات گویای آن است که قشر ایثارگر یک جامعه کوچک‌شونده روبه سالمندی است و تصمیم‌سازی پیرامون ارائه خدمات اجتماعی به این قشر نیز باید با نیازسنجی متناسب با نظام مسائل این جامعه صورت پذیرد. اما با وجود این، در سال‌های اخیر، همواره بخش «خدمات حمایتی» بیشترین سهم را از اعتبارات دستگاه به خود اختصاص داده است. در حالی که پیش‌بینی می‌شود با افزایش سن جامعه ایثارگری و رشد پدیده سالمندی در میان این قشر، نیاز به دریافت خدمات توان‌بخشی و بازتوانی افزایش یابد و این ضرورت باید خود را در قالب افزایش بودجه بخش «توان‌بخشی»، که ارتباط مستقیم با بازتوانی جامعه روبه سالمندی اقشار ایثارگر دارد، نشان دهد.

در این راستا، پیشنهادی ذیل برای تقویت احکام بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ در حوزه ایثارگری ارائه می‌شود:

- افزایش اعتبار برنامه «خدمات حمایت توان بخشی ایثارگران» از محل افزایش سهم این برنامه در توزیع اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران.
- بازتعریف برنامه‌های تعریف شده ذیل بنیاد شهید و امور ایثارگران متناظر با فصول شش گانه اجرایی (فصل دوم تا هفتم) قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران.

منابع و مأخذ

- [۱] شعبان زاده، ایمان. «ارزیابی عملکرد قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران (۱)؛ بررسی فصول کلیات، مسکن و بهداشت و درمان»، گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. اردیبهشت ۱۴۰۲.
- [۲] قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۴۰۳/۰۴/۱۸.
- [۳] قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (بخش اول).
- [۴] بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴.
- [۵] شعبان زاده، ایمان. «واکاوی بنیان‌های سیاستی ارائه خدمات حمایتی به گروه‌های اجتماعی خاص: مطالعه موردی قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران»، گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دی ماه ۱۴۰۳.

گزیده سیاستی

اعتبار پیش‌بینی شده برای بنیاد شهید و امور ایثارگران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ به هشت برنامه اختصاص یافته و بالغ بر ۱۲۲ هزار میلیارد تومان است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ۳۴ درصد رشد داشته است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی بازارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc@majles.ir